

Sota- veteraanien tärkeä sukupolvtarina

Ari Uino: Sotiemme veteraanit. Rintamalta rakentamaan. SKS 2014. 603 s. ISBN 978-952-222-569-6.

Kirjamarkkinoiden jokasyksyiset Raatteen tiet ja Tali-lhantalat saatavat jo haukotuttaa asiantuntevinta lukijakuntaa. Ratkaisutaisteiluista on kirjoitettu suunnattomasti ja suorastaan liikaa. Yksityiskohdat tarkentuvat, mutta järeät lähdelöydöt ja uudet uskottavat kokonaisnäkemykset ovat kiven takana. Sama rajoite pätee puhki tutkitun sodan useimpiin ulottuvuuksiin. Silkkana markkinointitemppuiluna toistuvat ”vaietut tabut” ja ”kansalliset myytit”, joiden särkeminen ei tosiasiaa vaadi rohkeutta eikä hoksottimiakaan.

Todellisempia tutkimusaukkoja ammottaa rauhan jälkeisissä vuosissa ja vuosikymmenissä. Sodasta selvinneiden elämäntaistelua on tutkittu vasta vähän, vaikei aiheen merkittävydestä ole mitään epäilystä.

Kuinka asutustoiminta kokonaisuutena onnistui? Miten on mahdollista, että 700 000 sotaveteraanin valtaenemmistö selvisi muistoistaan ilman psykiatreja ja psyykkelääkkeitä? Kuinka hyvin kunnia-velka itsenäisyyden pelastajille tuli lopultakin maksettua?

Ari Uinon teos *Sotiemme veteraanit: Rintamalta rakentamaan* on oikeastaan ensimmäinen syväasukellus tähän rannattomaan aiheeseen. Uinon näkökulma kattaa valtiolliset käännekohtat, pienen ihmisen arjen historian, talouden, politiikan ja myös kulttuurin. Lähdeluettelosta kenties puuttuu joku kanadalainen tai kiinalainen veteraanitutkimuksen guru, mutta

tilalla on kotimaista kaunokirjallisuutta, jota ilman sodankokijoiden sielunmaisemaa ei voisi mitenkään ymmärtää.

Veteraaneja eli kaikkialla ka-tuojasta presidentinlinnaan, ja Uino kytkee kiintoisasti yhteen suuria, keskikokoisia ja pieniä kertomuksia. Synteesi on ajattelemisen arvoinen muillekin kuin historioitsijoille.

Suomalaiset sotaveteraanit eivät halunneet jäädä muiden armoille ja eläiteiksi, eikä yhteiskunta olisi heitä kyennytään elättämään ennen 1980-lukua. Käteistä rahaa ei juuri herunut edes parantumattomille invalideille. Pienoisille vammoille ei lääketiede tehnyt juuri mitään. Koituikohan niukkuus jopa onneksi onnettomuuksissa?

Rintamalta palattiin savottaan, tehtaalle tai uudistilalle ja siittämään lapsia historiallista ennätystä. Suomalaiset sotaveteraanit kiinnittyivät saman tien yhteiskuntaan työn ja maapalasan kautta. Totta kai osa sortui koettelemuksiin, mutta enemmistön elämäntaistelu kääntyi ajan myötä voiton puolelle. Katkeruus ja kostonhimo eivät sanelleet loppuelämää edes siirtokarjalaisille. Jopa kylmenevä pientila oli parempi vaihtoehto kuin kököttäminen pakolaisleirillä tumput suorassa. Kaikkine kipui- neenkin Suomen toipuminen kelpaisi esikuvaksi nykypäivän Lähi- idälle ja Afrikalle.

Uino ei kirjoita veteraanijärjestöjen historiikkaa vaan sukupolvtarinaa. Kokonaisvaltainen tutkimusote pitää alusta loppuun saakka. Teos ansaitsee korkean kiitoksen myös kieliasusta ja kerronnasta. Akateemisinkaan lukija ei jää kaipaamaan teoriapohjaa. Se hengittää taustalla ja lähdeviitteissä, mutta ei riko leipätekstin juonta.

Sotiemme veteraanit on paitsi eläväinen lukukirja myös kaikin puolin käyttökelpoinen perusjä- rkäle. Mikäli taistelujen pauhu alkaa viimeinkin tympiä tutkijoita ja yleisöä, syntyy sotasukupolven elä-

mäntäistelusta epäilemättä monta opinnäytettä. Niiden tekijöille *Sotiemme veteraanit* on miellyttävää pakkolukemista.

FT, DOSENTTI TEEMU KESKISARJA
HELSINGIN YLIOPISTO